

# DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton. ~  
Előfizetési ár: egész évre 28 korona, fél-  
évre 14 korona. ~ Egyes szám ára 60 fillér. ~

~ Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debreczen, Kollégium:  
ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó  
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

## Reakció?

Nem tartom feladatunknak a napi politika kérdéseivel foglalkozni, de a társadalmi kérdések megvitatása nem is tartozik a napi politika körébe.

Lépten-nyomon halljuk a panaszt, hogy a közügyek intézésében reakciós irányzat kerekedik felül s hogy nevezetesen a kormányzat határozottan reakciós irányba terelődik. Nekünk, reformátusoknak, kiknek életelemünk és életfeltételünk az igazi liberálizmus, komolyan szembe kell néznünk ezzel a kérdéssel, mert ránk nézve minden igazán reakciós irányzat káros és ellen-szenves, — de viszont a reakciónak pusztá feltevése alapján nem szabad az egyébként helyeselt törekvésekkel szembe helyezkedni. Nem szabad különösen megengedni azt, hogy a pusztá vád odavetése alapján éket engedjünk verni magunk és azon testvéreink közé, kik a fundamentum tekintetében velünk azonosak.

Senki sem vádolhat bennünket azzal, hogy a korszerű haladásnak nem volnánk igaz barátai és hű-éges szószólói. Ezt a lapot még református részről is inkább amiatt kifogásolták, hogy nagyon is szabadelvű szellemet képvisel s a lap szellemi vezetőjéről köztudomású, hogy a progresszív törekvéseknek áll szolgálatában. Akkor is, mikor megkezdődött a forradalom, azért emelte fel szavát a rohamos és meggondolatlan átalakulások ellen, azért kérte olvasóit s mindazokat, kikre valami hatása lehet, hogy maradjanak meg a rend és törvényesség útján, mert az első perctől fogva meg volt győződve arról, hogy ez a revolúció nem előmozdítója, hanem akadály lesz az evolúciónak. Sokan, akik akkor kárhoztattak magatartását s a közhangulattal sok tekintetben szembeállítását, ma már szívesen elismerik, hogy akkor igazsága volt. Sokan, akik akkor azt hitték, hogy a haladás hívének lenni annyi, mint a divatos jelszavak után rohanni és a haladás jelígeje alatt elkövetett minden erőszakot, durva-

ságot, sőt bünt helyeselni, — ma már tisztán látják, hogy a református keresztyénség jól felfogott érdeke szerint cselekedett az, aki bármely akkor tetszetősnek látszó, de valójában káros, törvénytelen és felforgató lépés elkövetésétől visszatartani igyekezett.

Ezek a jelszó-politikusok azonban még mindig nem okúttak a tapasztaltakon. Még mindig azt hiszik, hogy könyvekből és előre megállapított szövegek alapján lehet a világ folyását irányítani. Még mindig azt hiszik, hogy a liberálizmus ötven esztendővel ezelőtt megállapított tantételei szabhatják meg a mostani körülmények között is magunktartását.

Akkor, ha annak idején az az irányzat diadalmaskodott volna, melynek mi voltunk szószólói, bizonyára igazságuk volna ezeknek a derék uraknak. Ha megmaradtunk volna a nyugodt előrehaladás egyenes ösvényén, akkor nem volna most szükség semmiféle irányváltoztatásra. Akkor mindnyájunk előtt tisztán és fényesen ragyogna a cél, melynek irányában egyenesen haladhatunk előre.

Ámde akkor nem kellett a mi igazságunk. Akkor tetszett a mindenféle *tanács*, ami végre is a tanácsköztársasághoz vezetett. Akkor tetszett mindenben, még az egyházban is, minden rend felforgatása, ami végre is minden rendnek, minden erkölcsnek, az egyháznak is, a vallásnak is elnyomásához vezetett.

Azoknak, akiknek akkor ez jó volt, nincs most jussuk reakció ellen beszélni. Hát igenis, kell bizonyos reakció. *Kell* az a reakció, mely bennünket az elhagyott jó útra visszavezet. Ha majd megint az eredeti úton leszünk, azon, amely bennünket a magunk kitűzött célja felé vezet, *akkor* tiltakozhatunk a reakció ellen. De addig, míg a helyes vágányba, melyről kisiklottunk, vissza nem találunk, nem lehet protestálni a reakció ellen, csak azért, mert ez a szó nekünk nem tetszetős.

*Bizony mondom néktek, — lássátok:  
Ónsírotok egyre ássátok.  
S önkezetek gyurja a rögöt,  
Mi vádlón majd rátok dübörög....*

*A nagy halált félve-féltetek.  
Kis éltetek' még sem éiitek.  
... Mincs bennetek, bizony emberek,  
Bölcsesség se, nemhogy szeretet!*

(Az Amerikai Magyar Reformátusok Lapja f. évi 32. számából)

Lampért Géza.

Nekünk sok tekintetben nem volt rokonszenves a forradalmat megelőző időkben a keresztény szocialista párt exkluzív iránya. S ha normális időket élnénk, most sem kívánnók az állami életnek vallásfelekezeti tagozódás szerinti irányítását. De amikor szomorúan kellett tapasztalnunk, hogy az egész állami és társadalmi életben a vallástalanság és a keresztyén erkölcs hiánya volt a romlás és bomlás okozója s amikor látjuk, hogy van irányzat, mely a keresztyén alapelveket akarja az állami és társadalmi élet regenerációjának fundamentumává tenni. — habozás nélkül állunk ennek az irányzatnak őszinte támogatói közé.

Lehet, hogy a liberalizmusnak ez rovására esik. Ha úgy lesz: fájlaljuk, mert mi az igazi liberalizmust, mely hiszen keresztyén gondolat, szívünk szerint szolgálni kívánjuk ma is. Ámde a liberalizmus vesztesége miatt ne panaszkodjanak azok, kik erőszakoskodások, gyilkosságok, megfélemlítések s általában az egyéni szabadság elnyomásának helyeslésével és támogatásával maguk dobták el maguktól a most szentnek hirdett liberalizmust.

K. B.

## Tárca

### Negyvi beszéd.

*Bizony mondom néktek, emberek:  
Szívetekben nincsen szeretet.  
Ha mi van is, csak úgy félig az,  
Nem melegít, inkább fénylik az.*

*Bizony mondom néktek, — halljátok:  
Botorok, csak egymást marjátok,  
Molott szívetekből vér csepeg  
S ezer sebtől ég a lelketek....*

*Bizony mondom néktek, — nézzétek:  
Csak úgy tesztek, mintha élnétek,  
Molott örök gyilkos hajszába  
Kergetitek egymást halába....*

## Kortünetek.

**Az ifjúságért**, szomorú jelenünk gyönyörűségéért, óhajtott jövendőnk megvalósítójaért, ennek testi-lelki egészségéért meg kell ma hozni minden áldozatot. Nem is kellett most magyarázni senkinek. A kollégium részere hosszú idők óta szokásos, de a legutóbbi években elhagyott őszi „segélygyűjtés” — közönségesen úgy nevezett kápsálás — nem várt, szép eredménnyel járt. Mikor pedig ennek a gyűjtésnek utána külön az egyetemi hallgatók érdekében fordultak a jó szívekhez, megint tízezrek kerültek össze pár nap alatt. Magában a gazdakörben sok szép ezer koronás gyűlt egy pár óra alatt s. egyetlen civis családnak négy tagja adott fejenként ezer koronát. Ezt ugyan nem ebben a rovatban kellett volna megírni. Ez nem kortünet, a jószívű adakozás a debreczeni civisnél állandó jelenség.

**Kellemetlen apróságok** is fordulnak elő a kápsálás alkalmával, bár ezeket a kellemetlenségeket a derűs és jólelkű ifjak épen nem veszik olyan tragikusan, mint az összevont szemöldökű vének, a kápsálás ellenségei gondolják. A fiatal ember: ha valahol szívesen látják, megemlegeti, ha fanyarul kinéz, mingyárt elfelejti. Most sem panaszképen, csak jellemzésül mondták el ezeket a kis történeteket. Egyik helyen azzal fogadja őket a gazda: Hogy nem szégyelnek kéregetni. A válasza, hogy nem a maguk számára kéregetnek, így folyik tovább a szó: Mégis esodálkozok, hogy úri ember létökre nem szégyelnek koldulni. De hát en meg nem szégyenlek adni. — A másik helyen meg azzal kezdi a ház ura: No, hát amikor segítség kell, akkor úgy-e jök vagyunk mi is, máskor meg csak szídnak bennünket. Aztán végig nézi az ívet, hogy ki adott legtöbbet s ő is annyit ír be. Ezek, akik így adnak, nem tanulták meg, hogy az Istennek nem az szolgál, aki ad, hanem az, aki az adakozással nem bántja meg a megadományozottat. Mert csak a jó szívű adakozót szereti az Isten.

**Ilyen jó szívű adakozó** az a kis hivatalnok, aki bevallja őszintén, hogy pénzt nem tud adni, mert az egész hónapi fizetés már elsején elfogyott, de egy kosárrnyi burgonyát el tud vonni a szájától, azt örömmel adja. Igazában ez sem kortünet, hiszen ez a történet meg van írva már Lukács XXI-ben és már azóta tudjuk, hogy ez adott legtöbbet. Ami kortünet, csupán annyi, hogy ma az állami hivatalnok helyzete olyan, mint ama szegény özvegy asszonyé.

**Feltűnik sok embernek,** hogy az öreg kollégium, amelyik annyi sok nagy tehetséget mentett meg és nevelt fel a magyar nemzetnek. — ezekben a nehéz napokban és épen a segélygyűjtésnek olyan eredményes volta után idő előtt megszüntette úgy a tanítást, mint az ellátás adá-át. Azok, akik az ügyek intézéséhez közel állanak, tudják, hogy másképen tenni szinte lehetetlen volt. Nemesak azért, mert a kollégium jövedelmi forrásai jelentékenyen megapadtak s nemesak azért, mert még leírni is rémitő az évi számadás előre látható hiányát, hanem leginkább azért, mert a legszükségesebb (fűtő és élelmezési) anyagok beszerzése lehetetlennek látszott. Erre ugyan meg azt lehetne kérdezni: mire a kollégium hihetetlenül költséges adminisztrációja, ha még a szegény diákok élelmének beszerzésére sem gondol? Hiszen egy iskolát nem épen csak azért adminisztrálnak, hogy az adminisztrációs költségek meglegyenek — állami mértékkel.

**Koldust fogadni** ment valamelyik kis-kun város előljárósága a szomszéd faluba, mivel hogy helyben nem vala senki sem arra szoruló, azt a szegényt meg csak nem hagyhatták a nemes városban, hogy még — koldusa se legyen. Most a szegény egyetemi ifjak el látására gyűjtött összegből — melynek egy részét kifejezetten felekezeti különbség nélkül kiosztásra adták — nyolcvan-száz részesül segítségben. A folyamodók, egynék kivételével, mind keresztyének voltak, mivelhogy ezek maradtak hajlék és ellátás nélkül. De az egyetlen nem keresztyen folyamodót semmiképen nem mellőzték volna, bár annak van lakása is, kosztja is — mivel hogy: hova lenne a liberalizmus, ha valahol legalább egy zsidó nem lenne?

**Bezzeg a zsidók** nem akarnak ilyen liberálisok lenni. Ők ugyancsak exkluzív módon akarnak berendezkedni. Az egyetemi ifjak körében külön zsidó segítő egyesület akar alakulni és külön, kifejezetten zsidó egyesület van immár még a testgyakorlat művelésére is. „*Makkabea*“ ennek az egyesületnek a neve, mely nem régiben versenyzett egy másik város hasonló felekezeti tagokból álló „*Símson*“ című egyesületével. Azt tetszik mondani, hogy ez kortűnet és ama bizonyos fal felírások reflexe? Nem, tisztelt uraim, ez nem kortűnet. Külön zsidó nőegylet előbb volt Debreczenben, mint szent Erzsébet-egylet, külön Zion betegsegélyző-egylet évtizedek előtt alakult stb. De persze mindenre lehet okot találni, ha mást nem, hát azt, hogy: Pater tuus maledixit mihi.

## Különfélék.

### A fővezér.

Miklós magasztalásától zeng most minden magyar ajk, minden magyar írás.

Tisza István gyászos halála után azt gondoltuk, hogy a mi fejünk koronájának lehullása teljesen porba sújt bennünket, hogy nem lesz többé magyar, aki szétoldozott, veszendő nemzetét a pusztulástól megoltalmazhassa. A Gondviselés nem hagyott el minket, adott a számunkra fővezért, akire bizalommal és reménység-gel tekinthetünk.

Kálvinista középneves földes úri család sarjadéka ez is, mint amaz volt. Ami azt jelenti, hogy ismeri, érti, szereti az egyszerű népet s a nép sorsát igazán a szívében viseli. A falun van ennek is a szeme, a falun van ennek is a szíve, falusi tiszta erkölcs, falusi józanság, falusi buzgó vallásosság, falusi kemény szókimondás jellemzi ezt is, mint amazt. Sokban egészen más — hiszen nagy egyéniségek nem lehetnek egyformák, másféle tehetség, más modor, más fellépés: de az alapjellemvonások ugyanazok.

Magasztalhatjuk-e szebben Horthy Miklóst, mint mikor azt mondjuk, hogy a Tisza István pótolóját véljük benne látni?!

**Gróf Tisza István** a hadirokkantak javára nyolc millió koronát adott végrendeletileg. Az embertársi és honfíúi érzelmeit nemes tettekben megörökítő nagy magyar főúr e cselekedete legyen buzdító és intő példa a jelen és jövő nemzedékek számára.

**A debreczeni presbiterium** folyó hó 24-én tartott gyűlésen a lelkészelnöki megnyitó után az egyházi főgondnok, mint világi elnök sajnálattal tette szóvá, hogy a presbiterek és a tanítók s tanítónők nem látogatják a templomot oly mértékben, amint az tisztókból kifolyólag, de példaadás végett is kötelességük. Kétségtelen, hogy a templomba járásnak akkor van haszna, ha a hívőt a lelke viszi az Isten házába, de az is bizonyos, hogy nem lehet az egyháznak hű munkása, tisztviselője, presbitere az, akit sohase, vagy csak nagy ritkán visz a lelke az Úr hajlékába. Ez pedig szól nemesak Debreczennek példaadás végett, hanem minden református gyülekezetnek követés végett.

**A kollégiumi igazgatótanács** folyó hó 25. napján délelőtt gyűlést tartott, amely a szokásos jelentéseket hallgatta meg és a folyó ügyekre vonatkozólag intézkedett. Nagyobb jelentőségű a dr. Kun Béla egyházkerületi világi főjegyző felszólalása volt, amely a kollégiumi deficitek szanálását sürgette és e végett a kollégium gazdasági, nevelői és oktatói, általában minden irányú ténykedésére kiterjedő, felülvizsgáló, irányító és újjászervező bizottság kiküldetését kívánta. Az igazgatótanács az e tárgyban benyújtott határozati javaslatot elfogadta. A gyűlésen, csaknem kivétel nélkül, a helybeli tagok voltak jelen csupán; különösen nélkülöztük a bizonyára vis major miatt távol maradt gróf Degenfeld József főgondnokunkat, aki az ő tapasztalatokban gazdag bölcsességével mindig útmutatóan kalauzol a kedvező sikerű cél felé.

**A Debreczeni Lelkeszi Tár** folyó évi 9. számában a Theologiai Értesítő CXXXIII—CXLIII. lapjain Dr. Lencz Géza egyetemi professzor folytatja „A dogmatika fejlődése korszakok és irányzatok szerint“ című értékes munkáját, ezuttal az angol irodalom e tárgykörben dolgozó íróit és irodalmát ismertetvén a XVII. század közepétől a XVIII. század közepéig. Ugyancsak a Theologiai Értesítőben a CXLIV—CXLVIII. lapokon tájékoztató

irodalmi repetitórium után Csánki Benjámint egyetemj professzor tartalmas tanulmányának (A keresztyén erkölcs-tan történelmi háttéré, fejlődése és problémái) folytatása olvasható „Izrael vallás-erkölcsisége” alcím alatt. — A gyakorlati részben két eredeti egyházi beszédet (szerzőik Szabó Lajos esperes, Labossa Lajos evang. lelkész), egy bibliamagyarozatot (írta Kocsis János mezőkeszűi lelkipásztor) és három, németből átdolgozott prédikációt találunk, mely utóbbiak közül kettőnek szerzője Frenssen Gusztáv (az átdolgozók: Kelemen Gyula, Rédei Károly), a harmadik írója Kirms (átdolgozó Szilágyi János vadasdi református lelkipásztor). A boríték belső lapján aktuális cikk és hírek olvashatók.

**Görög keleti püspökség Nagyváradon.** A nagy-szebeni egyházi kongresszus 1909-ben újólaj és 1916-ban kimondotta, hogy a nagyváradai görögkeleti püspökséget visszaállítja. A szervezés munkája most van folyamatban. A Biharmegyére kiterjedő püspöki egyházmegye 12 esperességhöl fog állani; ezekből küldik ki a képviselőket (egy-egy pap és két-két világi képviselőt), akik a leendő püspököt választják. Hasonló intézkedés történik a most újonnan felállított kolozsvári görögkeleti püspökségnél a Temesváron deklarált püspökség felállítására.

**Bányai Lajos, a hódmezővásárhelyi református főgimnázium jeles vallásánára,** értesülésünk szerint, a közelmúlt napokban a jelenleg illetékes dunamelléki egyházkerület vallásánarvizsgáló bizottsága előtt fényes eredménnyel tette le a középiskolai vallásánarképesítő vizsgálatot. A szép tehetségű, alapos készűtségű, keresztyén lelkületű, hivatásos tanferfiú a debreczeni Alma Mater kiváló és példás akadémiai hallgatója és szeniora volt, majd a külföldi egyetemeken gyarapította ismereteit és a háború folyamán tábori lelkészi teendőket végzett. Eközben választotta meg őt a hódmezővásárhelyi főgimnázium fenntartó testülete reudes vallásánarul. És hogy ez a választás minden tekintetben méltó tanferfiút ért, azt Bányai Lajos szépen igazolta. Amidőn tehát őt újabb sikere alkalmából is őszinte szívvel köszöntjük, egyszerűsmind további nemes működéséhez erőt, kitartást és áldást kívánunk.

**A régi porosz tartományok evangélikus gyülekezeteiben,** a berlini egyházi főtanács felhívásához képest a folyó évi július hó 6-án, vasrnap, gyászistentiszteleteket tartottak, amelyeknek meghatóan komoly jelleget kölcsönzött a gyülekezeti tagok, lelkészek és presbiteriumok egész magatartása. Az egyházi beszédek a megtérés és őnmegismerés gondolatát hangsúlyozták és a lelkészek s presbiteriek szívökre kötötték a hívöknek, hogy minden tehetségükkel az egyéni élet megúj-hodásán buzgólkodjanak s a legmélyebb megaláztatás eme pillanatában fogadják föl, hogy Németország új föllendülésének érdekében munkálkodni fognak. Mély hatással volt a lelkekre, amikor az istentiszteletek végeztével minden helyen gyászra hívólag szólaltak meg a harangok, mint ahogy bús temetési alkalommal szokott történni.

**A zürichi kánton egyháztanácsa,** a folyó évi

szeptember hó végén, a helvetiai összes német ajkú református gyülekezetekhez körlevélszerű felhívást intézett, amelyben útálva a helvét szövetség kötelékében élő nép együttes imádkozási napjának megtartására, igazi evangéliomi szellemtől áthatottan kéri a gyülekezeteket, hogy a háború iszonyatosságai következtében az egész emberiségre rázúdult bajok és nyomorúságok láttára buzgósággal imádkozzanak Istenhez a békesség és szabadság áldásaiért. Az egyháztanács megdöbbenéssel mutat rá azokra a borzadalmakra, amelyeket az a világnézet idézett elő, amely semmit sem akar tudni Istenről, Krisztusról és az evangéliom elévülhetetlen igazságairól, hanem ezzel ellentétben csakis külső kulturhaladástól várja a boldogulást és üdvöt. „Hálatelt szívvel tekinthet vissza a mi svájci népünk — úgy mond az egyháztanács — mindazokra a kegyelmes megkímél-tetésekre és megőriztetésekre, amelyekben az utóbbi esztendő folyamán Isten kezéből része volt. Háládatosan mondhatja mindenki, aki kész megadni Istennek a tisztes-séget, hogy „nem vagyunk méltók óh Úram, mindazon ir-galmasságra és hűségre, amelyet veünk cseleke Nem vagyunk méltók! Mert vajjon a gonoszság és isten-telenség amaz ádáz erői, amelyek oly kibeszélhetetlen szerencsétlenséget árasztottak a világra, nem voltak-e meg mi közöttünk is? Vajjon olyan volt-e a mi né-pünknek és minden egyes tagjának viselkedése és for-golódása, hogy az legalább is az emberi, annál inkább épen az isteni legfőbb igazság előtt megállhatott volna? Amíg körülöttünk a nemzetek élethalál-harcot vívtak egymással, készek valánk-e mi, mint testvéries egysé-ges nép, az egymás terheinek hordozására és ily módon a Krisztus törvényének betöítésére? Ám, hogy hibáink és mulasztásaink ellenére is Isten minket a legrosszabb-tól megmentett s a háború iszonyatosságaitól megkímélt és szabadságunkat s külső békességünket megtartotta: efelett és ennek akarunk örvendezni Isten iránt való halával a reánk jövő imanapon“. E bevezető szavak után lelkes hangon kéri az egyháztanács a svájci refor-mátus híveket, hogy Luzgón imádkozzanak, higgyenek s reménykedjenek, hogy a népek barátságos egybekap-csolódásának most még tökéletlen kezdeteiből lassan-lassan valóságos békeszövetség jöjjön létre és hogy Isten a győzőket s legyőzötteket végre is elvezérelje a békességre, amelyet Isten békességének lehessen ne-vezni. Lankadatlanul munkálkodjanak s küzdjenek, hogy az önzés hatalma hovatovább megsemmisüljön és Isten akarata közöttünk és bennünk uralomra jusson. — A svájci buzgó reformátusság e testvéri szózatot hiven megértette és példaadó módon meg is valósította, a svájci nép és haza javára és Isten dicsőségére.

**A bécsi nunciatura** rövid időn belül feloszlik, a nuncius Rómába visszatér és külön-külön fogják meg-szervezni a hivatalokat a volt monarchiából alakult álla-mokban, hogy a pápának közvetlen érintkezése legyen az új államokkal.

CENZURAT DE SUBLT. SOMESIANU Gr.